

Vážený pán predseda, vážený pán podpredseda Súdnej rady Slovenskej republiky,

v súlade s § 6 ods. 2 zákona č. 185/2002 Z.z. o Súdnej rade Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov navrhujeme doplnenie programu 5. zasadnutia Súdnej rady SR, ktoré sa bude konať v máji 2023, o nasledovný bod programu:

Bod programu:

Vypustenie témy 12. - duševné zdravie z prílohy k uzneseniu súdnej rady 135/2022 z 15.júna 2022

Odôvodnenie:

Predmetná časť prílohy k uzneseniu o schválení návrhov legislatívnych zmien:

„12. Téma: Duševné zdravie

Dotknuté ustanovenie: §28b zákona č. 385/2000 Z. z. v spojení s vyhláškou č. 160/2017 Z. z., § 5, § 18, § 24, § 26 a § 30 zákona č. 385/2000 Z. z.

Zdôvodnenie:

Duševné zdravie v súdnictve nie je zatiaľ hodnotou, ktorá je náležite právne chránená zo všetkých do úvahy prichádzajúcich aspektov. V platnej právnej úprave nemáme žiadnu oporu pri predchádzaní tomu, aby sa kandidátmi na funkcie sudkýň a sudcov stávali ľudia, ktorí nedokážu zvládnuť záťaž sudcovského povolania.

Rovnako niet zákonnej opory na to, aby pri neželanom stave, ktorý však môže nastať - pri prejavoch duševnej poruchy alebo duševnej choroby - mali orgány správy a riadenia justície, predovšetkým predsedovia príslušných súdov, zákonnú možnosť vykonať a presadiť opatrenia, ktoré budú jednak chrániť zdravie sudkýň a sudcov, ale aj dobrú povest' justície - napríklad uložiť sudcovi povinnosť podrobiť sa potrebnému vyšetreniu alebo navrhnúť prerušenie výkonu funkcie sudcu.

Niet zákonného ustanovenia, ktoré by umožňovalo, ak sa preukáže, že sudca trpí duševnou chorobou alebo poruchou, aby predseda príslušného súdu podal návrh na jeho odvolanie z funkcie sudcu, o ktorom by rozhodovala súdna rada alebo judikoval NSS SR.

Takýto právny stav však ohrozuje garanciu základného práva na súdnu ochranu pre každého, kto je užívateľom tohto základného práva.“

Zložitost' právnej problematiky týkajúcej sa duševného zdravia vo všeobecnosti a osobitne sudcov, ako aj právne úskalia definované na pracovnom stretnutí v apríli 2023 a na neverejnom zasadnutí súdnej rady (ktorých predmetom boli diskusie o dôsledkoch nepriaznivého zdravotného stavu sudcu na výkon funkcie) ukázali, že v tejto časti bol návrh legislatívnych zmien prijatý značne predčasne.

Vzhľadom na závery a názory prezentované v odbornej diskusii vedenej na tému duševného zdravia sudcov na pôde súdnej rady je potrebné priznať uvedenej téme osobitnú vážnosť ešte pred jej zaradením do legislatívnych úloh, čo sa nestalo.

Základnou otázkou je, či predseda súdu, súdna rada a najvyšší správny súd majú mať kompetenciu limitovať sudcu v prístupe k jeho funkcii na základe subjektívnej domnienky predsedu súdu, ktorý sám nie je expertom na duševné zdravie.

Navrhovaná právna úprava naráža nielen na otázky týkajúce sa neodvolateľnosti sudcov a ich nezávislosti, ale predovšetkým ľudskej dôstojnosti, ochrany osobných údajov, osobnosti a súkromia. Návrh nepredstavil žiadnu analýzu, na základe čoho by mal mať predsedu súdu právomoc oboznámiť sa so zdravotnou dokumentáciou sudcu.

Návrh je navyše raritný v podmienkach EU a jeho podkladom sú nepravdivé tvrdenia. Nie je pravdou, že v platnej právnej úprave nemáme žiadnu oporu pri predchádzaní toho, aby sa kandidátmi na funkcie sudcu stávali ľudia nezvládajúci záťaž. Súčasťou psychologických posudkov a testov ako podmienky výberových konaní je práve zisťovanie stability, odolnosti voči stresu, organizovanosti osoby, work-life balancu. K tejto téme sa vyjadrujú profesionálni psychológovia. Navyše je to aj výberová komisia a súdna rada, ktorá overuje počas vypočutia osobnostné kvality uchádzačov o funkciu sudcu alebo sudcov samotných.

V tejto súvislosti stojí za pozornosť, že psychologické posúdenie nemusí podstúpiť kandidát na funkciu predsedu súdu, a ani člen súdnej rady pri nástupe do funkcie. Dokonca sudcovia najvyššieho správneho súdu, ktorí neobsadili svoju funkciu cez klasické výberové konanie, ale cez vypočutie na súdnej rade, nemajú overený stav svojej psychiky prostredníctvom psychologického posudku.

Ani predseda súdu, ani členovia súdnej rady či sudcovia najvyššieho správneho súdu nie sú expertmi na duševné zdravie, a preto nie sú spôsobilí hodnotiť prejavy duševnej poruchy alebo duševnej choroby.

Mimochodom pojem duševná porucha a duševná choroba nie je totožný, avšak schválený materiál s nimi pracuje ako s rovnocennými resp. porovnateľnými pojmami.

Vzhľadom na rozsah duševných porúch, medzi ktoré patrí aj napr. reakcie na stres, nie je zodpovedané to, či ak nedôjde k porušeniu pracovných povinností, má samotná subjektívna domnienka predsedu súdu viesť k masívnemu účinku na činnosť sudcu a obráteniu dôkazného bremena. Bude to sudca, ktorý sa bude musieť vyvinúť, že duševnou poruchou/chorobou netrpí. Navyše, nie každá duševná indispozícia je trvalá, a nie každá spôsobuje sudcovskú nespôsobilosť. Takýto zjednodušený vzorec neplatí.

Zavedením takej právnej úpravy duševného zdravia, ktorá kladie dôraz na represiu, a nie na prevenciu, sa podporia účelové podnety účastníkov konania na zmenu zákonného sudcu a dôjde k spochybneniu vydaných rozsudkov, a to len na základe subjektívnej domnienky osoby – laika v oblasti duševného zdravia, ktorý sám nemá stav svojej psychiky verifikovaný posudkom.

Právomoc predsedu súdu, ktorého menuje a odvoláva minister spravodlivosti, uložiť sudcovi povinnosť podrobiť sa vyšetreniu psychického stavu alebo navrhnúť prerušenie výkonu funkcie sudcu, nemôže mať oporu ani v jeho expertnosti, a už vôbec nie v systéme brzd a protiváh. Takéto zásahy môžu byť spôsobilé tendenčne zasahovať do inštitútu zákonného sudcu.

Ako vyplynulo z pracovného stretnutia členov súdnej rady konaného v apríli 2023, na prípadné konania súvisiace s poruchami duševného zdravia je potrebné aplikovať Civilný mimosporový poriadok.

Návrh uznesenia:

Súdna rada Slovenskej republiky **schvaľuje** vypustenie bodu 12. duševné zdravie z prílohy uznesenia súdnej rady č. 135/2022 z 15.júna 2022 a **ukladá** predsedovi súdnej rady predložiť toto uznesenie Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky.

V Bratislave, dňa 5.mája 2023

Marcela Kosová

Ayše Pružinec Eren

Dana Jelinková Dudzíková